

A fővárosi tetőkárok helyreállítása (1945–1948)

Budapest 1945 tavaszán romváros volt, kiégett, romos vagy sérült lakások tízezreivel. A leg-sürgősebb feladat a tetőkárok megszüntetése volt, mert ez a háborús károsodás szinte elviselhetetlenné tette az életet.

A tetőzetek további rongálódásának megakadályozása, a sérült tetők megjavítása, helyreállítása az állagvédelmet és a lakosság érdekeit egyaránt szolgálta. Mert a beázások a viszonylag épségben maradt lakásokat is lakhatatlanná tették, s félő volt, hogy a téli időjárás a lakások, a lakóházak és egyéb épületek sérüléseit tovább rontja.

A tetőkárok igen súlyosak voltak. A lakóházak és egyéb épületek tetőzete jórészt elpusztult, a tetőszervezetek nagy része megsemmisült. Az adatok híven mutatják, mit jelentett a városnak a tetőkárosodás. Az akkori Újjáépítési Minisztérium (UM), majd jogutódja, az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium (ÉKM) az egész országra kiterjedően felmérte az épületekben esett valamennyi kárt, és ennek során a főváros tetőkárainak mértékét is.

A főváros összes épületének száma 1945-ben 39 643, a lakóházak száma — becslésszerűen — 35 000 volt. Az ÉKM kárstatisztikai adatfelvételében 29 337 sérült fővárosi lakóház szerepelt, vagyis az összes lakóháznak 82%-a. Ebből — az összes sérülést száz százaléknak véve — a rongált tetőzetű lakóházak száma a háborús kárt szenvedett lakóházaknak kerekén hetvennyolc százaléka volt.

Ezekén kívül az egyéb — hivatali, iroda, kórház, iskola,

Seidner Zoltán és Manninger János 1945-ös felvételei (A Kiscelli Múzeum Gyűjteményéből) Szöllősi Miklósné reprodukciói

templom, szálloda, fürdő stb. célját szolgáló — épületek tetőzete is sérült volt. Ezekről azonban nincs megbízható adat; kb. 4643 épületről lehetett szó, és károsodásuk mértéke nagyjából azonos volt a lakóházakéval.

Kerületenként nézve az adatokat és csak lakóházakra vonatkoztatva — akkor még csak tizennégy kerület volt —: a legnagyobb volt a tetőzet sérülésének mértéke az I., a IV., a VI., a VII. és a IX. kerületekben. (90,5 —100% közötti), a legkisebb viszont a III. kerületé volt, 57,3 százalékkal. A két szélső érték között 74-től 87,5 %-ig terjedt a tetőkárosodás aránya.

Kerület	Megsérült tetőzet m ² -ben	Károsodási átlag m ² -ben
I.	175 600	373
II.	342 400	188
III.	275 300	128
IV.	150 800	354
V.	308 200	429
VI.	361 200	312
VII.	382 300	313
VIII.	416 400	272
IX.	298 200	307
X.	230 900	129
XI.	297 400	132
XII.	270 600	126
XIII.	272 600	133
XIV.	295 300	67

pokon szabályozták a munkálatakat; tehát 1946 télutóján. A Gazdasági Főtanács biztosította a kölcsönakciókhoz a budapesti, majd később az Országos Épületjavítási Alap pénzügyi háttérét. 1947 februárjától kezdődően már ezzel állították helyre Budapesten — és a vidéki városokban is — a bérházak tetőzetét.

A helyreállítási rendeletek köteleztek, támogattak, kedvezményeket biztosítottak; vagyis egyaránt alkalmaztak kényszert és adtak előnyöket. A kedvezmények sorában legjelentősebb az állami kölcsön biztosítása (kezdetben csak a tetőhelyreállítási kölcsönakció) volt. Ennek segítségével 1 376 000 m² tetőhéjazat és 647 000 m² tetőszerkezet, összesen tehát 2 100 000 m² tetőzet megjavítása vált lehetővé. Ez 22 296 lakást mentesített a beázástól. A többi sérült tetőzetet (családi házakét, társasházakét stb.) a tulajdonosok és a lakásbérlet — élve a kedvezményekkel — saját erejükből állították helyre.

A vidéki városok is részesedtek a kölcsönakcióból, a falvak azonban nem; a falusi lakosságuk a Közmunkavállalás Alap biz-

tosított cserepet és egyéb építési anyagokat.

A középületek tetőzetét az egyes tárcák és a főváros saját költségvetésük terhére javították meg. Az Újjáépítési Minisztérium, illetve az Építés- és Közmunkügyi Minisztérium, valamint a kormány, a Gazdasági Főtanács, majd az Országos Tervhivatal központi összegekkel támogatta a Tudomány Egyetem, a Műegyetem, a Nemzeti Színház, a Bristol (később Duna) Szálloda, a Gellért, a Royal szállodák, a múzeumok, a főhatósági célra igénybevett épületek és a kormány által kijelölt három főtemplom (esztergomi Bazilika, debreceni Nagytemplom, várbeli Evangélikus-templom) stb. állagvédelmét.

E roppant anyagi áldozatokat követelő munkálatok eredményeként 1948-ban befejeződött a fővárosi lakóházak megsérült tetőzetének helyreállítása. A Városháza tanácstermében az építészeti miniszter 1948. április 10-én szimbolikusan átadta a főváros lakosságának a helyreállított tetőzeteket. Ezen az ünnepségen leplezték le a Városháza falán elhelyezett emléktáblát: Kovács Margit kerámikusművész alkotását.

A tetősérült lakóházak kármegoszlása képet adhat a károsodás nagyságáról, de nem mutatja híven a károsodás mértékét. Hiszen voltak kis családi házak és voltak nagy bérkaszárnnyak, amelyek a statisztikai felmérésben egységet képeztek. A megsérült tetőzetek (tetőhéjazat és tetőszerkezet) mennyisége ad csupán pontos képet az elvégzésre váró feladatról. A károsodás mértékét az előző táblázat mutatta.

A fővárosi lakóházak tetőkárosodásának összesített értéke tehát 4 160 900 m² volt; ebből 1 500 000 m² a tetőszerkezeti kár. Ennek a mennyiségnek a helyreállítását kellett sürgősen elvégezni.

A tetőhelyreállítást az országos építészeti kormánybiztos Budapest felszabadulását követően azonnal megindította. (A kormány akkor még Debrecenben tartózkodott.) A munka spontán módon, tervszerűtlenül, az ún. tetőcserép-széthúzási akcióval kezdődött. Ugyanis közelről sem volt elegendő tetőcserép a helyreállításhoz; noha a közellátási kormánybiztos külön élelmiszer-adagokat biztosított a tetőcserép előállításával foglalkozó gyárak dolgozóinak. A tetőcserép-széthúzási akció

azonban több kárt okozott, mint hasznot. A széthúzás és a szállítás során a cserepek nagy része összetört, a széthúzott tetők beáztak, és később azok is helyreállításra szorultak. Ezért a megalakult Újjáépítési Minisztérium nyomban leállította ezt a káros akciót.

Az állagvédelemről, szervezeten és céltudatosan, az Újjáépítési Minisztérium rendelkezett először. Intézkedett a bérbeadás útján hasznosított lakóházak tetőhelyreállításáról és egyidejűleg állami kölcsön igénybevételel biztosította a helyreállítási munkák elvégzéséhez, a saját anyagi eszközökkel nem rendelkező háztulajdonosok számára. Létrehozta a Budapesti Épületjavítási Alapot, amely ugyancsak kölcsön-lehetőséget biztosított a háztulajdonosoknak.

Bár ezt a helyreállítási akciót 1946 tavaszán az infláció elsodorta, mégis, nagyon sokan az első helyreállítási rendeletnek, illetőleg az abban foglalt kedvezéseknek és kötelezettségeknek köszönhetik, hogy az ostrom utáni telet már nem kellett beázó lakásokban tölteniük.

A tényleges munka azonban csak akkor indult meg, amikor a forintba való áttérés lehetővé tette, hogy szilárd pénzügyi ala-

